

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Lucae Opalenii. Marsalci Curiae Regni Poloniae. Seu
(Anagrammatice.) Pauli Næoceli De Officiis Libri Tres**

Opaliński, Łukasz

Amsterdami, 1668

Pars Capitis Altera. De Cultu Mystico, quem Religio præcipit, exigitquè.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46825](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46825)

perâ, curâ, & industriâ nostrâ. Contemplatio, solo impulsu, & illapsu Dei. Illa Deum quærit: hæc habet. Illa agit: hæc patitur tantùm. Illa in actione mentis: hæc in quiete ejus, otio, silentio, solitudine, immò morte. Quia seipsâ vacua, vacat Deo, & ab ipso impletur. Prodeunt verò hinc, in viris sanctis, sæpe extases, & raptus: sive extra corpus (ait Apostolus) seu in corpore, nescio: sed hæc nec sectanda, nec appetenda: immò quantum per nos potest, vitanda. Alioqui periculosa, & illusioni opportuna.

*Ex hac
extases,
sed non
appeten-
da.*

*Præcepta
utriusque
apud
scriptores
sacros.*

Præcepta tam meditationis, quam contemplationis, habes apud Scriptores Asceticos. Sed præcipuum est: habere animum ab omni labe purum: domitum in commotionibus: virtutum officii exercitum. Talis facilè, & Meditationi incumbit: & Contemplationem recipit. Alioqui in malevolam animam non intrabit Divina hæc Sapiencia.

PARS CAPITIS ALTERA.

*De Cultu Mystico, quem Religio præcipit,
exigitque.*

*Cultus
Mysticus
potior.*

Cultum explicavi privatum: qui etiam eximius, tamen à mystico longè, & præstantiâ, & utilitate superatur. Præstantiam sumit, ab autore Deo: à cujus volun-

luntate est: non ab electione nostra. Et deinde, à gratia operi semper adherente.

Utilitatem exinde; quia tutior, & securior, ob meritum obsequii: & deceptio-^{Et quia annexam} nis effugium. Privata enim devotio, ex^{habet} suavitatem, dulcedine, & teneritudine qua-^{gratiam} dam affectus, facile in complacentiam, opi-^{Denique} nionem de se falsam, nimiamque sui fiduciam, securior-^{labitur.} Facit hoc instabilitas animi huma-
ni: qui sibi relictus, vix est securus. Dein-^{Nec illis} de, idem provenit ex gaudio inconsulto^{sioni pa-} Spiritus: quod facile evanescit. Tertio, ^{tet.} ex astutiâ Dæmonis: qui subdolè, rebus etiam bonis, vanam gloriam fovet.

Ab hoc periculo, abest longius, Cultus Per illis mysticus: Ubi animus illigatus præcepto, se animus ei subdit: Captivat assensum: etsi ratioci-^{fungitur} nationi suæ, & captui non convenientem. ^{præcepto.} Hoc verò, non permittet evagari: sibi applaudere: & se frui. Sed tantum operi jubet insistere: hoc agere: & gratiam certò comitantem opperiri.

Voluit autem Deus, cultum hunc col-^{Deus enim} locare sæpe in rebus, & actionibus: quæ ^{prescrip-} mens humana, nunquam existimasset, ^{fit, ratio-} fore ei grata: & quæ non paradoxa solum ^{ni huma-} videntur, sed profectò paraloga. Quis enim ^{na con-} (exempli causa) putasset, acceptum Deo ^{trarium,} cultum fore, ex mactatione, aut exustione animalium? Certè nulla hîc apparet idonea ratio, congruentis erga Deum adoratio-
nis.

Ut apparet ex ritu veteri & novo. nis. Atqui ille, hoc genus sacrificii, olim elegerat: hoc præstari sibi mandaverat: & suaviter odoratus est. Par ratio in ple- risque ritibus, cæremoniis, Sacramentis tam veteris legis, quàm novæ.

Causa, quia non servit rationi nostre, sed dominatur. Si autem fas est inquirere: cur ita Deus voluerit, feceritquè; Causas puto inve- niemus istas: Primùm: quia *meretur assensum, & obsequium, etiam sine reddita mandati sui ratione. Fidem enim à nobis exigit, non cognitionem, aut scientiam. Tota demonstratio veri, est, jussum ejus: sufficit ad certitudinem, authoritas dicentis. Et verbum ejus, summa ratio est. Non ergo illum decuit, ad sensum captumquè nostrum, se & omnia componere.*

Quia cupiditatem sciendi, obsequio fidei subdit. Altera causa est: *ut curiosam & pravam illam cupiditatem sciendi, quæ peccato origi- nem dedit, & qua prurit semper mens no- stra; satagit; & variè effertur; confunde- ret: deprimeretquè. Nempe imperans, ac jubens credere, quæ stulta videntur: assen- sum in illis requirens: nec noscenda ape- riens; aut suavitate condiens; nisi Prius credantur. Et ni credantur, pœnam assi- gnans extremam. Hac inquam ratione, voluit Deus frangere superbiam nostri judicii*

Quia religio non fidei. *ut posset flecti arrogans animus, ad obsequium fidei.*

est ars, sed præceptum. Tertia causa est Religio: *quæ non est ars, aut scientia, demonstratione constans: sed lex*

lex & præceptum: quod jubet, non disputat. Imperium igitur ejus, in animos nostros, ut maneret integrum; exemptumquè esset, à ratiocinatione & disquisitione; non modo reddere rationem noluit Deus præceptorum suorum: sed etiam consultò multa, & supra, & præter captum nostrum constituit. Cùm *Cujus* tamen sint omnia mandata ejus veritas. Ita *mandata,* ut, quod profanis mentibus videtur scandalum & stultitia; id fideles cognoscant esse Dei virtutem, & Dei Sapiëntiam. *veritas.*

Inest enim, inest profectò, omnibus ratio: sed non intelligenda; nisi prius cre- *Inest illis ratio, sed occulta.* dantur, & exerceantur. Tum demum, mentibus sibi obsequentibus, manifestat hæc arcana Deus: *Θιοδιδάκτους,* facit: docibiles τὴ τῶν Μυστηρίων σεμνά aperit: gustum illorum largitur: & suavitate commendat. *Dei. Mysteriorum* Ita, ut admiratione mens attonita, venera- *veneranda.* tione prostrata, amore accensa, agnoscat tandem; quomodo in parvis, & specie vilibus, *Quæ cre-* tam mira, tam magna, inclusit Deus: *dentibus* & quâ ratione, dum bonitati suæ indulget; *demum* sequè homini quem dilexit, largitur; *manifestatur.* sub velo usitatæ rei, & specie signi obvii, velut in sanctiori quodam recessu, majestas tanta delituit.

Hæc meritò præfatus; divido cultum *Cultus mysticus* mysticum in Cæremonias, Ritus, Sacra- *primùm* menta. Cæremonias intelligo; ordinatio- *in cære-* nem *monis.*

*Haec consi-
stunt in
certo mi-
nisterio.*

nem certam actionis, & ministerii, in peragendis sacris. Consistit hæc; dum aut præcipitur, varius *gestus corporis*: nempe genu flectendo, assurgendo, gradiendo, aliisque modis, quos vel mystæ, vel assistens sacris populus, exercere jubetur. Aut *variâ adjunguntur opera*; ut lucernas, & lampades accendere: thus adolere: vasa, vestes, ornatum varium, ad comptum altaris, & mundum templi, adhibere: Quæ talia, indifferentia quidem,

*Spiritus
S. dicta-
mine ani-
mantur.*

per se sunt: sed pondus capiunt, ab auctoritate potestatis Ecclesiasticæ: cujus præscripta, Spiritus Sancti, assistentiâ,

*Si ritè fi-
ant, mo-
vent ani-
mum.*

& dictamine, animantur. Itaque decenter, graviter, & splendide exerceri debent. Movetur enim talibus animus: ad devotionem componitur: & mitescit. Contra, contemptus istorum, efferatos, superbos, & denique Dei contemptores facit. Servabit ergo accuratè hæc Christianus: ut Deo grata: quia, per potestatem, ab eo institutam, jussâ.

*Alterâ
pars Cul-
tus My-
stici: Ri-
tus.*

*Adjun-
ctum ha-
bent exor-
cismum
& bene-
dictionem*

Ritus Sacri sequuntur: qui itidem ordinatione certâ actionis consistunt: sed hoc à Cæremonia nuda differunt, quòd adjunctam benedictionem habeant: atque exorcismum. Præmittitur enim, certa & constituta verborum formula, per quam, Exorcismi increpatione, dæmon & malum abigitur: & benedictione, mysticum quid

quid, & sacrum inditur. *Effectus* verò *Effectum*
 consequitur, *non quidem infallibilis, ut in* *habent*
Sacramentis: sed magnam tamen vim conti- *non infal-*
nens, gratiæ obtinendæ. Itaque altioris *libilem.*
 ista sunt gradus, & ordinis: & cum ma- *Sed vim*
 jori religione, ac reverentia exercenda: ac *tamen*
 ceptandaquè. Ejusmodi est, *aqua bene-* *magnam.*
dicta: ejusquè aspersio: aliæquè rebus im-
 pertitæ, ex instituto, *benedictiones:* quas
 Ecclesia depromit ex ubere penu, ac *infi* *Petuntur*
nito thesauro meritorum Christi. Et deinde, *ex meri-*
 ex potestate sibi in Apostolis data, mira *tis Christi.*
 operandi, in curatione omnium infirmi-
 tatum: & immundorum spirituum vi-
 ctoria: ac depressione. Itaque copiosè,
 per hæc talia, quod gratis accepit, gratis
 largitur, & concessas sibi *ἐξ ἰστας ἢ δὲ ἁπλως* *Potesta-*
 exercet. Ad ritus itidem pertinent ea; *tes &*
 quæ in administratione Sacramentorum, *virtutes.*
 ordinavit potestas Ecclesiastica: dum in il-
 lis conficiendis & exercendis, modum *Et data*
 certum actionis, & ministerii, *usu potius,* *potestate.*
quam scripto, ab Apostolis traditum, præ-
 cepto definivit: ac præscripsit.

Sed vis præcipua Cultus Mystici, immo *In Sa-*
 tota est, in Sacramentis. Definitur verò *cramentis*
Sacramentum; signum visibile, invisibilis *præci-*
gratiæ: seu; Dei instituto in materia certa, *puus cul-*
 & certa verborum formula consistens, *tus mysti-*
 gestum quoddam: seu, factum: quo *cus.*
 tate adimpleto, homo gratiam accipit: & *Eorum*
 consecratur. *definitio.*
 N Est.

Et varia Est, inquam, *signaculum sacrati Dei*
descriptio hominis : mancipatio & stigma Divinae
 servitutis : *tessera ejus militiae* : Signum Dei
 Viventis : *Fædus Pacis*, & *reconciliationis* :
 Peccati ablutio : & abolitio : Armatura
 fidei : scutum adversus ignita tela inimi-
 ci : vestis ad Agni nuptias : Amictus &
 ornamentum gratiæ : Antidotum incor-
 ruptionis : Arrhabo immortalitatis : Pig-
 nus præmii : Jus hæreditatis æternæ : De-
 nique, bonitatis Divinae ingens flumen :
 & gratiarum, immensum pelagus. Hæc,
 inquam, omnia mysticis istis actionibus
 infunt : & *ex opere* (ut loquuntur) *operato*
 proveniunt.

Numerus Septem autem sunt Sacramenta. Baptif-
Septena- mus, Confirmatio, Eucharistia, Pœni-
rius. tentia, Ordo, Matrimonium, Extrema
 Unctio. Quæ ubertim & fusè, à multis
 explicata, nobis libasse sufficiet. Baptif-
Baptif- mus, est regeneratio spiritualis, per quam
mus def- homo mortuus peccato, vivit Deo Imple-
nitur. tur, per aquæ puræ affusionem largiorem :
 quæ est materia hujus Sacramenti : & per
 verba solennia illa ; *Ego te Baptizo, in no-*
mine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti :
 quæ animo conferendi prolata, formam ei
 imponunt. Est primum medium salutis :
 & ad eam obtinendam necessarium pro-
 fus : Characterem habet indelebilem :
 ideoque semel tantum usurpatur : fidem
 illo

illo profitemur: & fatanæ renunciamus.

*Confirmatio, est Sacramentum, quo Spi-ritualis gratia in Baptismo accepta, stabilis unctio, & augetur, per Episcopum; Chrisma-
tis unctio, & certa verborum formula.* Confir-
matio
item.

Materia ergo Sacramenti; est Oleum cum balsamo, ritè consecratum. Forma in verbis: quæ hic proferri ex instituto solent. Non potest repeti: non est necessitate mediæ, ad salutem necessarium. Potestque non exerceri: modò non accedat contemptus, aut negligens incuria.

Hoc utroque Sacramento, initiamur *Loti à Deo. Nempe; Loti à peccato, uncti gratiâ, amissam in culpa originis, redintegramus innocentiam. Sed non ideo tamen à lapsu securi: Itaque aliis majoribusque firmandi præfidiis: nempe Eucharistiâ; ne tam facilerè peccemus: Poenitentia; ut à lapsu surgamus.* Loti à
peccato
& uncti
gratia.
Tamen
egemus

Eucharistiâ, est SACRAMENTUM Corporis & Sanguinis Christi: sub speciebus Panis & Vini: cujus sumptione, in anima spiritualiter nutrimur, & concorporei Christo efficimur. Unde vocatur communio: per quam in ipso manemus, & ipse in nobis: Multi unum sumus corpus, in Christo: & membra unius capitis: Firmati hac spiritali alimonia, contra concupiscentiæ fomitem, & dæmonis fraudem. Euchari-
stiâ.

Mater a hujus Sacramenti, ex institutione

Materia tione & usu tradito receptoque, est *Panisi*
ejus Pa- isquè *azymus*: & *purum putum Vinum*,
nis & vi- cum modica aquæ admistione. Forma
num. *in verbis hisce*: *Hoc est Corpus meum*: *Hic*

Forma in est *Calix Sanguinis &c.* Virtute horum ver-
consecra- borum, à potestate ad id ordinata, fit vera
tionē. & *substantiva conversio*, *Panis & Vini*, in
Carnem & Sanguinem Christi. Hæc mirabi-
 lia, inquam; fêcit, misericors, & miserator
 Dominus, ut daret escam timentibus se.

Frustra *Caligat verò ad tantum miraculum, mens*
hæc cali- humana: in assensu titubat: & cum Iudæis
gat mens quærit, quomodo hic potest nobis carnem
humana suam dare, ad manducandum? Sed profe-

Omnipo- Etò, *fateatur necesse est: non esse impossibile*
tenti cum *apud Deum omne verbum*: cùm omnipo-
sta possi- tentiæ suæ, supremum quod esse potuit,
bilis. argumentum dederit: nempe nos, & om-
 nia, ex nihilo producendo. Certè enim,
majus est novas condere, quam immutare na-
turas. Deinde, Ambrosius ait: frustra que-
 rendum esse, ordinem naturæ in Christi
 Corpore: cùm eum mutarit, in Nativitate.

Etiam *Et qui convertit, inquit, aquam in vinum,*
homines *cur non Vinum in Sanguinem? Quid magni est,*
arte mira *Deum mira facere, cùm illa genii patrent: im-*
efficiunt. *mo cùm humana æmuletur industria? Quis*
enim non admiretur, ex lino chartam, ex ligno
vitrum? Si talia creaturæ, & homo artifex
 potest, quantum creator posse putandus
 est? Credamus igitur hæc in Eucharistia:
 mira

mira quamvis: quia, ipse dixit; & facta sunt.

Firmati autem hac constanti fide, *tan-* *Debetur*
tum Sacramentum veneremur cernui: & ita *huic Sa-*
 nos præparemus ad Sumptionem, & usum *cramento*
 ejus; prout tanti mysterii dignitas requi- *venera-*
 rit. *Qui enim indignè accedit, & manducat,*
reus erit Corporis, & Sanguinis Domini. Et
 iudicium, atque unâ pœnam, sibi man-
 ducabit & bibet, non dijudicans verè, nec,
 ut oportuit, agnoscens Corpus Domini.
 Examinet ergo seipsum homo: & sæpiùs *Et in fñ-*
 dijudicet, & tum, cum timore Sancto, pa- *ptione di-*
 riterquè & amore, in vera humiliatione *ligens ex-*
 cordis, frequenter accedat, ad hoc Sacrum *amen.*
 Convivium: in quo Christus sumitur: reco-
 litur memoria Passionis ejus: mens im-
 pletur gratia: & futuræ Gloriæ, nobis
 pignus datur.

Est enim τειλεσθαι, & sanctum hoc, quæ- *Perfe-*
dam Incarnationis continuatio: & nobiscum *ctum.*
 communicatio: ut enim per illam Deus, *Est hęc*
 uni, & individuæ humanæ naturæ, se hy- *velut re-*
 postaticè univit; ita per hoc Sacramentum, *petita In-*
assumptam humanitatem, cum annexa semper *carnatio.*
Divinitate, participat cum omnibus, ritè &
dignè Corpus ejus sumentibus. Nascitur *Nascitur*
 itaque, & sumptione ista *formatur, in nobis* *enim in*
 Christus: Non naturâ quidem; sed tamen *nobis*
 substantivo habitu: & *energica virtute: quæ* *Christus.*
 nos in illum convertit: & quantum possibile

est transmutat. Unde admirandum hoc, arcanum, & absconditum manna, quanta adoratione, & quo affectu sit prosequendum, facilis æstimatio est.

Huc pertinet Missæ Sacrificium. Adhæret verò huic mysterio, *Missæ*: seu functio illa: quam Ecclesia peragit in cruenti Sacrificii: ubi sacerdotum ministerio offertur, idem *Christus*: qui semetipsum in *Cruce obtulit Deo*: hostiam Sanctam, & beneplacentem: & imperavit: ut hoc faceremus, in sui commemorationem. *Huius Sacrificii, omnia veteris legis Sacrificia, fuerunt,*

Pro vivis & defunctis. umbra: imago: & figura. Hoc est verè propitiatorium pro peccatis vivorum & mortuorum. Hoc est velut pactum quoddam: ut nempe ritè peracto hoc opere, talis sequatur effectus. Id pepigit Filius cum Patre: & sanxit (in quo nos acquisivit) sanguine suo. Itaque utamur dignè, tanto munere, ac dono. Offeramus, cum hac oblatione, ex merito, ac debito acceptabili, Spiritum & cor contritum: veniam peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium gloriæ petamus: securi impetrationis.

Pœnitentia definitur. Quartum Sacramentum, vocatur *Pœnitentia*. Quæ genericè definitur: *animi motus, dolentis, se quidpiam perperam commisisse, vel omisisse.* Tum, inquam, sic doleo; dum me pœnitet: & factò torqueor ipse meo. Sed ut pœnitentia, nomen Sacramenti obtineat, impleatque, requiritur imprimis:

mis: ut fit dolor, ex abominatione, & detestatione peccati: quatenus est injuria, & offensa Dei. Talis dolor, vocatur, verbo in Ecclesia recepto, *Contritio*: primamque Pœnitentiæ partem obtinet.

*Prima
ejus pars
contritio.*

Altera est *Confessio*. seu, *sui coram delegato judice accusatio*. *Judex hic Sacerdos est*, ob acceptam Ordinis potestatem: de qua mox dicam. Etsi enim apud Prophetam dixerat *Deus*; Ego sum, ego sum, qui deleo iniquitates tuas, propter me. Tamen velut *decessit, de hoc, sibi soli proprio jure: & primum Christo, ut Filio hominis dedit potestatem dimittendi peccata: Deinde, eandem ille, in Apostolos, eorumque successores transtulit: dum insuflavit; & dixit; Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. O Magnum verè infirmitatis nostræ solatium! Cùm judicem habemus, ex hominibus assumptum: qui compati possit miseriæ nostræ: cùm & ipse eadem circumdatus sit: Qui jubetur condonare; non tantùm septies, sed septuagies septies: immo quoties opus fuerit; & quoties rogabitur.*

*Altera
Confessio.*

*In qua
potestas
peccata
remittendi.*

*Magno
nostro so-
latio.*

Sed, ut condonet; opus est: ut prius *accusatum, convictum, seu potiùs, confitentem reum.* Ita que sacra exomologesis accedat necesse est: in qua exercetur dolor peccati: obedientia: resipiscentiæ promif-

*Sed re-
censenda
prius de-
licta.*

sum: & *humilitas*: virtutes conciliandæ clementiæ. Recenset, inquam, poenitens delicta omnia: se candidè aperit: secreta sua dicit: ideoquè *fidem secreti meretur*: quod sigillum confessionis vocamus. Nam revelare nefas. Primum: quia id *debetur ingenuæ sui ipsius, accusationi*: deinde: *ut scandalum vitetur*: postremò: *ne ab hoc facili, & clementi deterreamur foro*. Jure merito ergo, cautum & vetitum est acriter, ne Confessio reveletur.

Tertia pars poenitentiae Satisfactio.

Pars tertia Poenitentiae sequitur, *Satisfactio*. Hæc nunquam ex condigno reddi Deo potest. *Quid enim infinito par? quid summo æquale?* Itaque modica illa, quæ à Confessario injungitur pæna, argumentum potius *Divinae clementiæ est: quàm satisfactio*. Adimplenda tamen accuratè: cum gratiarum actione, obtentæ veniæ, & impetratæ gratiæ.

Forma Sacramenti in absolutione.

Hæc sunt partes, ac officia, istius Sacramenti: quæ Materiam ejus faciunt: Formam autem imprimit absolutio: solennibus illis verbis: *Ego te absolvo* &c. Est medium salutis: ex suppositione actualis (ut loquuntur) peccati, cujus vix quisquam expers est; necessarium. Per hoc detrimenta reparamus: & lucra nova gratiæ acquirimus: A lapsu validiores surgimus: *verecundiam peccandi, & pacem animi consequimur*.

Quintum Sacramentum est, *Ordo*: seu
Pres-

Presbyterorum Ordinatio: sine qua, vel esse, ^{Quintum}
 vel ritè dispensari, nequeunt Sacramenta. ^{Sacra-}
 Est enim Ordo, ^{mentum} gradus divinitus concessæ
 potestatis, ad sacras & mysticas functiones,
 validè & ritè peragendas. Quæ potestas, ^{Defini-}
 per χειροτονίαν seu impositionem manuum, & ^{tur.}
 Spiritus Sancti ad id munus acceptionem,
 consecratur: & à Christo, & Apostolis,
 successione continuatur: vocatur hic status
 κληρονομία: id est, fors, hæreditas, successio ^{In hoc su-}
 Domini. Per hunc; jus Dominationis, & ^{pernatu-}
 supernaturalis potestatis, in mentes nostras ^{ralis pot-}
 exercet: cui non opus hîc immorari: quia ^{tas.}
 nec omnibus injunctus: imperatusquè: &
 eo initiatis, copiosè ab aliis, ex sensu Ec-
 clesiæ, descriptus est.

Itaque nec matrimonio insistam: quod ^{Sextum}
 sextum Sacramentum est: sed liberæ iti- ^{Sacra-}
 dem voluntatis: cum verò initur; Mag- ^{mentum}
 num, in Christo & in Ecclesia. Undè ^{Matri-}
 præcepit Apostolus: ut ^{monium.} viri diligant uxo-
 res, sicut Christus dilexit Ecclesiam: quam
 ex latere suo ædificavit, novus Adam: si-
 cut vetus, Evam. Per hoc Sacramentum, ^{Natura-}
 naturalis copula, sponsione priùs firma- ^{lis copula}
 tur: & tum sacatur benedictione: ^{Sacatur} ut non ^{benedi-}
 corporum tantum conjunctio sit, sed etiam ^{ctione.}
 animorum. Qua de re supra meminimus: &
 ubertim ab aliis tradita, facilè petere potes.

Epilogus est Sacramentorum, & sæpè
 vitæ; *Extrema Unctio*: quæ fit periclitantibus

Ultimum egrotis, ad salutem mentis, & corporis,
Sacra- Cujus luculenta est *mentio in Epistola Fac-*
mentorū, *bi*: qua rem usu receptam traditamquē
& vite, imperat. Materia hujus Sacramenti est,
Extrema Olei unctio. Forma in verbis, quæ in li-
Unctio. bro Rituali.

Licet Ec- Porro cū demonstratum supra sit; le-
clesia gitimam & veram *potestatem Ecclesie*, fan-
quædam citaquē ejus, velut *manuductione Spiritus*
in ritu *Sancti* dirigi; Ideo consequitur: jus & fas
Sacra- illi, quædam; circa usum Sacramentorum,
mentorū *statuere: ac ordinare:* præcepta ejus rei po-
sommu- *nere:* quædam in Cæremoniis *addere: vel*
tare. *detrahere:* & pro moribus, temporibusquē,
 in melius commutare. *Citra tamen essen-*
tialium immutationem. Ita ut frustra sint
Sectarii; dum multa dicunt, præter usum
 moremquē veterem invecta esse: Ideo-
 quē Ecclesiam arguunt novitatis.

Cultus hic Absolvi de cultu mystico: quo religio
etsi exi- potissimū constat: qui apprimè Deo
mius. gratus sit oportet: quia totus ab eo: quia
 plenus rei arcanae: & sacrae: quia infinitis
 gratiis affluens: & immensa præmia pro-
 mittens: sed qui, pro pudor! rarò dignè
 impletur: nec nisi à *paucis animabus puris,*
Sanctisquē, & ut ita dicam, à Deo infessis.

Magis Humanam malitiam! *assentitur facile*
dæmoni *dæmoni,* falsò magna promitenti: *Pactum*
creditur. *cum eo init: sperat quod paciscitur: præstat ei*
Absurda. *imperatum obsequium: aloga multa ejus jussu*
 facit.

facit: ut magiam, præstigias, & maleficia ^{Quàm}
 exerceat: ^{Deo.} Asserenti autem, ac affirmanti
 Deo, non credit: Ludibrio habet iussa san-
 citaquè ejus: Non fidit promissis: Pauca,
 quæ in sui cultum, & nostrum commo-
 dum certa nec difficili functione, facere,
 & gestum aliquod, modo ac ordine præ-
 scripto, implere, præcepit; fructum ex-
 inde ingentem promittens; ægre, & du-
 bitans, exequitur.

Hoc nempe est: quod Philosophus eru- ^{Aspernã-}
 buit: quod profanus quisque contempfit: ^{tur hæc}
 ac derisit: quod *Hæresis*, vanæ superstitionis ^{profani-}
 crimine damnavit: *Cæremonias*, inquam,
 & *Ritus* aspernata: & Sacramentorum nu-
 merum primùm tollens: mox naturam
 ipsam, & vim totam. Nam quamvis vi-
 cta evidenti Scripturâ, & veteris Ecclesiæ
 usu, quædam usurpat, tamen eorum virtu-
 tem non agnoscit: & simiæ instar, gestu po-
 tius, quàm re, & fide, exprimit.

Cum his verò omnibus, quos, vel ^{Idèoque}
æmisiã, vel *æanomisiã*, occupavit; Quid ^{ab his sac-}
 contendam? quî reprobis, talia approbem. ^{cris abi-}
 Olim in leiturgia veteri acclamatum; Fo- ^{guntur.}
 ris canes: Et ego certè odi profanum vul- ^{Infideli-}
 tus. ^{Prava fi-}
 gus, & arceo. Absistant: & abscedant in- ^{des.}
 fideles ab his sacris. Et, (ut Tertullianus
 dixit:) *avolent quantum volent, paleæ levis*
fidei: tanto purior massa frumenti, in horrea
Domini reponetur.

*Advo-
cantur
verò San-
cti.*

Adeste verò vos, mentes dicatæ Deo; quibus datum est nosse mysteria ejus: vobis ista apponuntur. *Sanctis nempe sancta.* Haurite ergo de fontibus Salvatoris: ut sit vobis fons saliens, in vitam æternam. Venite: comedite Panem: & bibite Vinum: quod Æterna Sapientia, id est Christus, miscuit vobis: & saturabimini, ab ubertate domus & Ecclesiæ ejus: & invenietis requiem animabus vestris.

PARS CAPITIS TERTIA.

De Cultu Dei Schetico: seu Relativo. Qui creaturis tribuitur: sed propter Deum: ad eumquè totus redit.

*Cultus
relativus
erga Deo
cara.*

*Deus so-
lus debite
colitur.*

*Secundū
excel-
lentiam.
Secundū
propor-
tionem.
Creatura
partici-
patione,
& dono.*

Dixi paucis: quæ ad Duplicem Dei cultum. Tertia pars ejus restat: quæ *σκητικὴ λατρεία* vocatur. Id est; *veneratio, & cultus relativus.* Talis est erga illos; & illa; quæ Deo creduntur esse cara: & ad eum referuntur.

Etsi enim, ut dixi, soli Deo debita, *κατ' ἐξοχὴν* veneratio; tamen *κατ' ἀναλογίαν* etiam tribuitur creaturis: quatenus nempe impertitam à Deo habent, ejus dignitatem. *Ille colitur propriè, per se, & naturâ: homines participatione, & dono: Honorati enim sunt amici Dei, ideo meritò honorabuntur, quos Deus honorat.* Et dum, hæc est gloria omnibus Sanctis ejus; ipsius est. Cultus namque illis exhibitus, propriè

cea-